

Viden til Handling – Et socialpædagogisk perspektiv på unges hjemløshed

*Roskilde UCSJ Professionsbachelor Projekt forår 2017
Af Katja Eismark Fortuin PR13V060 Hold PR2013V
Vejleder Annika Foxby
Antal Anslag: 58.353*

Indholdsfortegnelse

Abstract	2
Indledning	3
Målgruppe og Ungdomshjemløshed	4
Metode	5
Empiri	7
Livshistorie:	9
Teoriafklaring	9
Analyse	11
Diskussion	16
Livshistorie:	19
Konklusion	20
Perspektivering	21

Knowledge to Action – a socioeducational perspective on young homeless

Abstract

In this thesis I have worked to answer my problem formulation that asked, *how can knowledge about social heritage, society and cultural basis, help working with young homeless people, and help them become more empowered.*

I have worked with gathering information from the staff at the shelters in the Copenhagen area, and compared this to the research about young people and their heritage, from the National Research Centre for Welfare.

For a theoretical perspective I have worked with the sociological view, in this case Pierre Bourdieu and his work with *habitus* and *capitals*.

The choice to work with Bourdieu, is for the sociological view on how we evolve and are influenced by the society, as well as the cultural surroundings and close relations to family, friends, local community, and values set by these.

I have analysed the data from the staff at the shelters, and the research from SFI, and have concluded that in order to accommodate the rising number of young homeless people, we need to look for alternative solutions, when working with this social field.

Indledning

Da Sarah var 17 år, kom hun hjem en formiddag, hun boede sammen med sin mor, og på køkkenbordet lå der en seddel fra hendes mor; der stod kort og godt at hun ikke orkede at kæmpe med hende mere, og hun skulle tage sine ting, og være væk når hun kom hjem fra arbejde samme dag. Der stod hun på gaden.

Sarah kommer fra et middelklasse, højt uddannet akademiker hjem, og hjemløshed var noget der skete for folk der ikke kunne klare sig selv, havde misbrug, psykiske sygdomme, lå på strøget i København og sov på gamle aviser.

Men det var pludselig virkelighed for Sarah, 17 år helt alene, hjemløs, og uden et netværk til at gribe hende.

Det er 33 år siden, men følelsen af desperation, usikkerhed og ensomhed er den samme som hos andre unge der er på gaden i København i dag, og ikke har noget sted at gå hen, eller fast tilknytning til en bolig eller omsorgspersoner.

Dengang besluttede hun, at hvis hun nogensinde fik muligheden for at hjælpe andre unge i den ensomme situation, ville hun gøre sit bedste. (Ven af familien 2017)

Antallet af unge hjemløse 25-29 årige, er steget fra 633 i 2009, til 1172 ved sidste kortlægning i 2015. (SFI 2015)

Faktisk er en stor del af de unge hjemløse, i dag fra det SFI - *Det nationale Forskningscenter for Velfærd* - kalder middelklassen, og er fra normalt fungerende middelklasse hjem, der aldrig har været i forbindelse med systemet før. (SFI 2015)

Samtidig er en lige så stor gruppe af de unge hjemløse, fra socialt belastet baggrund, og er en del af en unge hjemløs statistik, der er fordoblet over de sidste 10 år.

Med en langt større gruppe unge hjemløse end tidligere, vil jeg undersøge hvordan de pædagogiske foranstaltninger vi har i København, arbejder med de unge og om vi kan tænke i nye baner, for at hjælpe de udsatte unge der står på gaden.

Dette satte gang i en undersøgelsesproces med henblik på at belyse:

- Hvilke sociale og kulturelle baggrunde de unge hjemløse kommer fra?
- Hvilke pædagogiske redskaber kan man benytte i arbejdet med de unge, og hvordan kan viden om deres sociale og kulturelle baggrund, styrke den pædagogiske praksis?

Med viden om de unges baggrund, sociale, samfundsmæssige og kulturelle parametre, mener jeg at kunne skabe nogle gode forudsætninger for at denne viden kan bruges positivt i arbejdet med de unge på herberg, gadeplan og væresteder, og give dem de mest optimale vilkår for at udvikle deres potentiale, og styrke dem til at klare de udfordringer der kommer i deres nye liv som voksne.

Problemformulering

Hvordan kan pædagogen understøtte magt over egen livssituation, hos unge hjemløse, med viden om de unges samfundsmæssige, kulturelle og sociale parametre?

Målgruppe og Ungdomshjemløshed

Inden jeg bevæger mig ind i kernen af opgaven, vil jeg definere målgruppen i denne opgave. Gruppen af unge jeg vil beskæftige mig med er hjemløse udsatte og sårbare, som oplever angst, ensomhed, og misbrug. Unge for hvem muligheden for at støtte sig til familien, og få hjælp til deres problematikker, ikke er til stede, og de derfor er i en situation hvor de er hjemløse.

Nedenstående liste er socialstyrelsens definition af udsatte unge:

De unges situation er ofte kendetegnet ved følgende forhold:

Opvækst med svære betingelser, fx ustabilitet, manglende støtte, vold

Foranstaltninger under opvækst

Ustabil skolegang

Begrænset støtte fra nære voksne

Ustabil eller manglende tilknytning til uddannelse og beskæftigelse

Dårlig økonomi

Misbrug

Psykkiske vanskeligheder

(socialstyrelsen.dk 10/5-17)

Det er en gruppe unge der kæmper på flere fronter, og har ofte psykiske problemer, angst, misbrug og oplevelsen af ekskludering af samfundet på grund af deres sårbarhed, og manglende bolig.

De unge kommer fra vidt forskellige baggrunde og socioøkonomisk status, men langt de fleste deler en oplevelse af ikke at blive rummet, eller at blive opgivet af deres familie.

Ungdomshjemløshed – et nyt fænomen i Danmark?

Der er forskellige meninger om hvorvidt problematikken med unge hjemløse er et nyt fænomen eller ej, eller vi bare er blevet bedre til at lave optællinger og gruppen derfor fremstår tydeligt i tilgængelige statistikker.

Derudover er definitionen af hjemløs også et diskussionsparameter og begrebet "sofa surfer" er opstået i kølvandet på debatten om ungdomshjemløshed, og dækker over unge der sover hos familie og venner, men ikke har en fast bopæl.

Nedenstående er socialstyrelsens definition af hjemløshed:

Grundlæggende regnes en person som hjemløs, hvis han eller hun befinder sig i en eller flere af følgende situationer:

Personer, der mangler tag over hovedet den kommende nat. Herunder regnes personer som overnatter på gaden, i en trappeopgang, i et skur eller lignende

Personer, der overnatter på natvarmestue/ værested med nødovernatning

Personer, der overnatter på et akut/midlertidigt botilbud, som fx herberger eller forsorgshjem

Personer, der opholder sig på hotel, vandrehjem eller lignende på grund af hjemløshed

Personer, der bor midlertidigt og uden kontakt hos venner/bekendte eller familie

Personer, der bor i midlertidig udslusningsbolig eller lignende uden permanent kontrakt.

Personer under kriminalforsorgen, der står for at skulle løslades inden for 1 måned uden at der er iværksat en boligløsning

Personer indlagt på hospital eller på behandlingshjem, der står for at skulle udskrives inden for 1 måned uden at der er iværksat en boligløsning

Andet

(Benjaminsen og Christensen 2009:20)

Der er i den sidste officielle optælling fra SFI 2015, 6138 hjemløse i Danmark.

Den officielle definition på hjemløshed dækker alle hjemløse i DK, i alle aldersgrupper og differentierer ikke alder, diagnoser, misbrug eller social kontekst.

Gruppen af unge hjemløse har ændret sammensætning i forhold til tidligere (SFI 2015), og en større del af de unge hjemløse, kommer i dag fra middelklassehjem hvor forældre har en mellemlang eller videregående uddannelse, og har gode økonomiske vilkår.

Metode

For at kunne undersøge de unges baggrund, sociale vilkår og familiestrukturer, og skabe viden til at understøtte den pædagogiske praksis, lå der nogle overvejelser til grund for undersøgelsesmetoden.

Jeg arbejder med Brinkmann & Kvaales 7 stadier i en undersøgelse (Aagerup 2015) for at holde struktur og tema i interviewprocessen, og for at holde et ensrettet fokus i min indsamling af egen empiri.

For at få svar på mine spørgsmål i min problemformulering, og dermed en forståelse for og redskaber til den pædagogiske praksis, satte jeg en interviewguide op til de fagprofessionelle der til daglig har kontakten og det pædagogiske arbejde med de unge (Aagerup 2015).

Jeg valgte det kvalitative interview for at få de personlige beretninger og oplevelser fra det pædagogiske genstandsfelt, og de professionelles mange års erfaring i arbejdet med udsatte unge, både pædagogisk praksis og som socialrådgiver.

Målgruppen for mine interviews var ledelse, personale og frivillige på de sociale væresteder og herberger de unge er tilknyttet i København.

Derudover interview med en administrativ leder af en dagskole, hvor målgruppen er børn og unge med særlige behov, der ikke kan gå i en almindelig folkeskoleklasse. Børn og unge fra familier med forældre med forskellig socioøkonomisk status.

Samt Hanne Reintoft socialrådgiver, tidligere medlem af folketinget, og forfatter.

Tematiseringen i interviewprocessen havde afsæt i en tilegnet viden om ungegruppen af boligløse, gennem mit arbejde som frivillig på et herberg i København, samt teoretisk viden fra SFI, der rejste spørgsmål jeg ønskede svar på i forhold til det pædagogfaglige arbejde.

Design, efter en rundringning til diverse herberger og væresteder i København måtte jeg opgive ideen om at tale med de unge, da personalet ikke ønskede dette.

Derfor faldt valget på kvalitative interviews af personale på herberger og en dagskole.

Efterfølgende fik jeg lov til at komme på besøg hos RG60 som er et ungeherberg i Rådmandsgade på Nørrebro, og har fået muligheden for at lytte til de unges historier.

2 af dem er fordelt i denne opgave som cases.

Interviewsene er afholdt løbende når det er lykkedes at fange de ansvarlige fagprofessionelle, de relevante lydfiler er vedlagt, og resten har været over telefonen og er derfor kun refereret, da man ikke må optage samtaler i Danmark (familieadvokaten.dk, 2017).

De kvalitative interviews er forberedt med samme type spørgsmål til alle informanter i et forsøg på at få en gennemgående svar på samme spørgsmålstype.

Transskribering har jeg ikke valgt, men lyttet til dem af flere omgange i kontekst til relevante spørgsmål jeg ønskede svar på. Lydfiler er vedlagt som bilag.

Analysen er en løbende proces hvor de enkelte interviews reflekteres, og skaber i nogle tilfælde nye spørgsmål, og i andre sætter gang i en række af perspektiveringer i forhold til det fokus jeg har valgt, og generere ny viden.

Analysen vil blive uddybet senere i analysedelen.

Verificering er foretaget i det omfang det er muligt, og i forhold til det kvalitative interview vil det altid være den enkelte informants personlige opfattelse af verden og deres personlige mening om de spørgsmål de bliver stillet. Verificering har jeg kunnet udføre i det at jeg har spurgt til deres uddannelse og antal års erfaring i arbejdet med udsatte unge.

Rapportering er indeværende opgave som er en pædagogisk undersøgelse af en professionsrelevant problemstilling.

Hypotesen er at samfunds- og familie strukturen har ændret sig og dette påvirker de unge, og efterlader flere sårbare end tidligere.

For at undersøge mit spørgsmål vedrørende de samfunds- og familiemæssige ændringer der påvirker de unge, bruger jeg Dencik, Jørgensen & Sommer *Familie og børn i en opbrudstid* (2008) og deres arbejde med *Arenaer*.

Jeg vil understøtte min undersøgelse med en rapport fra SFI *Familiebaggrund og social marginalisering i Danmark* fra 2015, som er den nyeste undersøgelse af unge hjemløse, familie- og samfundsmæssige strukturer og social marginalisering af udsatte grupper af befolkningen. Denne skal bidrage med nye tal og opgørelser over familiemæssige strukturer, økonomisk og uddannelsesmæssig baggrund, blandt de familier de udsatte unge kommer fra.

For at skabe en teoretisk ramme til forståelse af de unges opvækst, bruger jeg Pierre Bourdieus teori om kapitaler, og dannelse af habitus. Jeg bruger værket *Pierre Bourdieu* af Søren Gytz Olesen (2015), samt *En teori om symbolsk vold* af Kim Esmark (1993), og vil undersøge og belyse hvordan økonomisk, kulturel og symbolsk kapital påvirker den unges habitus, og at disse kapitaler har stor betydning i dannelsen af børn og unges identitet.

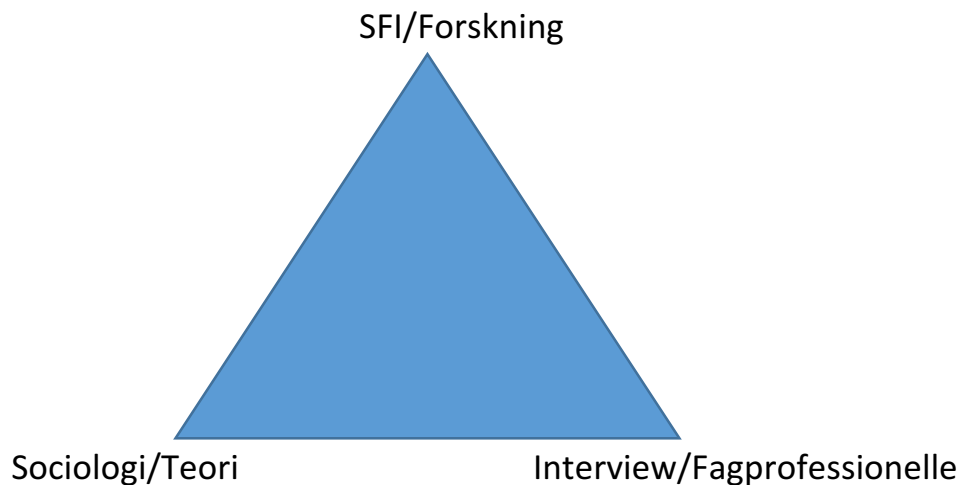
Jeg havde et ønske om at sætte mine interviews og forskning fra SFI, i et sociologisk perspektiv. Teori der er relevant i forhold til min problemstilling, og kan perspektivere de unges opvækst vilkår, og hvordan de påvirkes. Begreber der omhandler hvordan de sociale, kulturelle og økonomiske faktorer spiller ind på vores udvikling, resiliens og mulighed for uddannelse og økonomisk empowerment.

Til dette har jeg valgt at arbejde med Pierre Bourdieu og hans tanker om sociale, kulturelle, symbolske og økonomiske *kapitaler*, da disse er tanker om en primær og grundlæggende ide om at vi mennesker påvirkes af de forskellige *kapitaler* i dannelsen af habitus. Habitus værende det teoretiske begreb for den praktiske sans – at vi mennesker er konstrueret og dannet i de forskellige kapitaler der udgør vores opvækst og miljø. (Bourdieu 1988)

De unges identitet dannes og formes i deres opvækst og påvirket af forskellige arenaer, og til at undersøge hvordan vi påvirkes, vil jeg også benytte mig af *socialkonstruktionisme*, og teorien om at vi mennesker konstruerer os selv i den sociale kontekst vi befinder os i, og ikke mindst i det miljø vi vokser op i. Jeg vil arbejde med socialkonstruktionisme, som det er fremstillet i værket *Social Konstruktion* af Kenneth J. Gergen & Mary Gergen, og deres teoretiske modeller og

perspektiver på hvordan vi konstrueres i, og verden konstrueres af os, sociale fænomener og individer, og at alt er konstrueret ud fra en fælles mening om at dette er virkeligheden. "....intet er virkeligt, før folk er enige om, at det er det" (Gergen, s. 9, 2005)

Analyse Triangulering

Triangulering er et begreb der bl.a. bruges i søfarten, hvor bestemmelse af et skibs position kræver to holdepunkter, f.eks. to landkendinger, til bestemmelse af det tredje punkt, nemlig skibets position (Aagerup 2015)

Definitionen på triangulering er meget rammende i forhold til at skulle analysere og reflektere over en undersøgelse som den jeg er i gang med.

Jeg vil bruge trianguleringen til at perspektivere og analysere egen empiri, sammenholdt med forskning på området, og sociologisk teori om hvorfor vi mennesker gebærder os som vi gør, og hvilke parametre der påvirker vores habitus.

Som yderligere redskab, og søgen efter svar på problemformulering, de unges forudsætninger for sund udvikling og styrkelse af resiliens, har jeg arbejdet med begrebet socialkonstruktion i et behov for at belyse om de sociale påvirkninger, samfundsmæssige diskurser, og det nye medie parameter, konstruere mennesker i en socialkonstruktion.

Skal vi tage udgangspunkt i at vi konstruerer os selv ud fra den sociale konstruktion der er i samfundet, er et aktuelt og vigtig paramter, at de rammer vi sætter for "normalitet", påvirker og konstruerer børn og unge, i de rammer. Vi har i vores samfund sat nogle rammer for hvad der er normal opførsel, og falder man uden for disse rammer, er der stillet diagnoser og begreber som social arv, til rådighed for at kategorisere folk. Dette med stor risiko for stigmatisering og socialmarginalisering.

Empiri

I min proces med at indhente empiri, har jeg stødt på mange forhindringer, og information flyder ikke let i dette meget afgrænsede pædagogiske felt.

De pædagogisk ansvarlige for de fleste steder der arbejder med unge hjemløse i København, ønsker ikke at deltage i, eller at have studerende på besøg, og forstyrre de unge der er i en meget sårbar situation.

Dette har gjort det svært at indhente viden direkte fra de unge som det handler om, og jeg har i stedet valgt at søge meget af min viden fra de ledere og personale der sidder med et overblik, eller arbejder med de unge til daglig.

Observationer

Jeg vil forsøge at beskrive mine observationer i et objektivt perspektiv, for at filtrere egne forforståelser og forudfattede meninger om situationen for unge hjemløse, for at se på et fuldt billede af alle de parametre der har indflydelse på de unges situation.

Jeg var 2 gange på besøg på RG60, Rådmandsgade Unge Herberg på Nørrebro, sent om aftenen, fordi det var det tidspunkt hvor en tidligere kollega var på arbejde og kunne hjælpe mig i kontakt med de unge.

RG60 ligger i Rådmandsgade som løber parallelt til Jagtvej, og selve bygningen er gul, fremstår slidt, og er for nedrullede gardiner. Udenfor står en ung mand med hættten trukket lidt ned og ryger (senere får jeg at vide at det er hash han ryger inden han kommer ind, for man må ikke ryge indendørs). Der er mørkt og meget sparsom belysning i og omkring porten ind til RG60 da jeg ankommer til bygningen.

Indendørs er der lige så mørkt, og en enkelt ung mand sidder ved en bærbar i et næsten mørkelagt lokale, og i næste lokale sidder et par stykker i sofaen og ser en film på et stort fladskærms TV.

Jeg går igennem et køkken, et alrum yderligere før jeg når til personalekontoret som er det eneste der er oplyst. Kl. er 23.30.

Personalet begrundet de mørklagte lokaler med at de bevidst forsøger at dæmpe belysning for at få de unge til at gå i seng.

På RG60 bor der to unge på hvert værelse.

På personalekontoret er der en skærm hvor de kan følge med i de unges færden uden for hoveddøren, hvor der er installeret kamera. Mens vi sidder på kontoret er et par unge samlet uden for hoveddøren, og personalet bemærker at de unge ryger hash inden de kommer ind på herberget.

Derudover har jeg været på besøg på KFUM Kollegium, herberg for hjemløse, Hørhuset herberg for hjemløse, og Hellebroen et værested for unge der har åbent fra mandag til torsdag fra 15.00 til 22.00.

Fælles for RG60 og Hørhuset, var nogle fysiske rammer der bar præg af enorm slitage og fællesrum og køkkener i Hørhuset der var snavsede, og meget slidte.

KFUM fremstod lyst og velholdt og leder Karsten Grønne udtalte ved første besøg, at det var en prioritet, og en tese om at de fysiske rammer er vigtige for borgerens recovery proces, som de arbejder aktivt med, og at *borgerens velbefindende er vigtig i den udviklingsproces der skal føre dem videre i egen bolig* (Grønne 2017).

Der opholder sig borgere af forskellig alder i fællesrum på KFUM og personalet deltager i formiddagskaffe, eftermiddags og aften kaffe.

Der er et værksted der fungerer som en social virksomhed, hvor borgerne kan bidrage til produktionen af ting der bliver solgt til lokale virksomheder. Det er primært de ældre borgere der deltager i dette.

Jeg afholdt min praktik hos KFUM Kollegium, og har haft mulighed for at tale med 5 ud af de 20 ansatte. Jeg har fået et indblik i en institution der arbejder målrettet med hele hjemløsegruppen i alle aldre, i et bevidst miljø af lyse lokaler og fællesrum der er rene og fremstår lyse og åbne. Dette

ud fra et bevidst pædagogisk teori om at borgeren kommer hurtigere videre, hvis de er i et lyst og positivt miljø.

Efterfølgende ved en revision af praktikforløbet, har Karsten Grønne givet udtryk for at det har været interessant at blive interviewet, fordi det får en til at reflektere over egen pædagogisk praksis.

Der er afholdt interviews med forskellige fagprofessionelle i det pædagogiske felt inden for området med unge hjemløse, samt Hanne Reintoft og Trine Aastrup administrativ leder af Karlslunde Dagskole.

Interviews er foretaget som semistrukturerede interviews og er enten nedskrevet i noteform eller optaget på vedlagte lydfiler.

Min empiri kan analyseres i lyset af, at skulle det være et faktabaseret resultat, skulle jeg have talt med et større antal herberger og væresteder i et større udsnit af Danmark. Men da størstedelen af unge der er hjemløse lige nu, befinder sig i København, giver det et rimelig generelt billede.

Livshistorie:

Marie er 29 år og mor til en dreng på 5 år. Marie bor på RG60 efter 2 års hjemløshed.

Marie boede oprindeligt på Lolland, men efter et brud med faren til sønnen mødte hun en pige som hun indledte et forhold til, og de boede sammen i en periode.

Kæresten begynder på et tidspunkt at tage stoffer og Marie bliver inddraget og begynder kort tid efter også at tage forskellige stoffer sammen med kæresten.

Deres forhold går i stykker efter adskillige tillidsbrud og Marie forsøger i nogle år at fastholde en bolig, men dette lykkes ikke og sønnen bliver anbragt i plejefamilie.

Marie er nu i København og er stoffri men ryger hash og har et mål om at finde lejlighed i nærheden af sønnens plejefamilie og gå i behandling for sit misbrug.

Maries kontaktperson på herberget har siden december forsøgt at få et møde med kommunen for at få afklaret hendes sag, og for at efterkomme Maries ønske om at komme i behandling. Dette er ikke lykkedes endnu.

Marie vil gerne væk fra RG60 da man på herberget konstant bliver tilbudt stoffer, og hun har indtil nu været i stand til at sige fra, men det er svært når man er konstant under pres, og lever i stress.

Marie er datter af en misbruger (hårde stoffer), men har boet hos sin far på Lolland siden hun var 10 år. Faren døde da hun var 17 år og hun har måttet klare sig alene siden.

Teoriafklaring

I min søgen efter viden til at svare på min problemformulering, har jeg som beskrevet i metode afsnittet, valgt at arbejde med blandt andet Pierre Bourdieu og hans teori om *kapitaler og habitus*. Pierre Bourdieu (f. 1930-2002) var fransk professor i sociologi, og han betragtes som en af de største sociologiske teoretikere, og har produceret mange værker som blandt andet bruges flittigt i det pædagogiske felt.

Jeg bruger Søren Gytz Olesens værk *Pierre Bourdieu* (2015).

Olesen (2015) beskriver Bourdieus kapitaler som et begreb til analyse af magt, status og social position, og at disse er klassiske parametre i et kapitalistisk samfund. Han belyser endvidere at med den uddifferentiering der har været i samfundet, løbende, er der kommet nye kapitaler til og begrebet *symbolsk kapital* har fået en større værdi i dag end tidligere.

Den *symbolske kapital* er den værdi som vi tillægger det der af samfundet på et givet tidspunkt, anses som værdi. Værdi kunne i dette tilfælde være et for vor tid aktuelt parameter, hvori et kropsideal er ensbetydende med en forventning om slanke kroppe, og et udseende der passer inden for nogle bestemte parametre. Dette en værdi der kan tillægges *symbolsk kapital*.

Der bliver i værket gengivet en historie om en mand på en markedsplads, der har en høj status i lokalsamfundet, og derfor kan købe varer alene på sin personlige værdi (ry og rygte). I vores moderne samfund er værdien sat efter succes og identitet på de sociale platforme og medier, og de unge der fejler, og ender på gaden, lider ofte af angst, og trækker sig fra fællesskabet på herberget (Grønne 2017, Bruus 2017, Steenberg Petersen 2017). Den *symbolske kapital* er afhængig af efterspørgsel af de aktører der i en social gruppe definerer, hvad der er værdi (Olesen 2015).

Den *kulturelle kapital* er en form for *symbolsk kapital*, og er bestemt af den aktuelle kultur som de sociale grupper befinder sig i. Det vil sige den værdisætning der er bestemt i den lokale kultur.

Olesen beskriver videre at *kulturel kapital* er den værdi den givne kultur vægter højt, og er ikke nødvendigvis økonomisk kapital, men status i form af anseelse, som eks skuespiller, nutids reality stjerne, musiker eller anden værdi der kan måles på popularitet, eller af fællesskabet, anerkendt succes. For de unge er den *kulturelle kapital* eksempelvis en Youtube stjerne blandt de 10-14 årige piger, Julia Sofia Aastrup, der ikke har *økonomisk kapital*, men via mediet Youtube har så stor en popularitet at hun tilbydes som en rock stjerne, og hvis man kan få taget et billede sammen med hende, og lægge på Facebook, har man *kulturel kapital*. Fordi det blandt denne gruppe af piger er værdisat som *kulturel kapital*.

Habitus er ifølge Bourdieu de kropsligt lagrede dispositioner, der gør mennesket i stand til at orientere sig i verden. Disse dispositioner er skabt af det levede liv og de sociale erfaringer man har gjort sig, og som er sedimenteret i form af en praktisk sans (Olesen 2015).

Olesen beskriver Bourdieus arbejde med *felt* som er de sociale platforme hvor vi mennesker bevæger os på, og hvor den praktisk sans som er vores *habitus*, og den kamp der udspiller sig for at skabe den bedst mulige position (sociale status).

"Hos Bourdieu er tanken, at hvert felt har en vis *doxa*, hvor der ved *doxa* forstås en fælles forståelse og social accept af gældende spilleregler i feltet" (Olesen 2015)

Dencik, Jørgensen & Sommer *Familie og Børn i en opbrudstid*, arbejder med begrebet arenaer og hvordan vi som mennesker færdes på forskellige arenaer i vores liv, og dannelsen af vores identitet.

Den *offentlige arena*, hvor den enkelte skal forholde sig til samfundets forventninger og krav og "*på den offentlige arena dannes det meste af familiernes materielle grundlag*" (s. 41).

Den *private arena* som er familiens indbyrdes relationer, og former sig omkring traditioner, måden man er sammen på i familien og skaber minder, og forholder sig til fællesskabet i familien.

"Det er her man føler sig tryk – eller ønsker man kunne det." (S. 42)

Den *personlige arena* er den enkeltes oplevelse af sig selv i fællesskabet. "*Det er på den personlige arena, at fornemmelsen af at slå til, at være tilstrækkelig og oplevelsen af at være elsket eller føle sig udenfor, kommer til udtryk.*" (S. 43)

Jeg vil arbejde med empowerment til brug for den pædagogiske praksis, og vil her kort belyse begrebet, og dets muligheder.

Empowerment stammer fra det engelske ord Empower som betyder *give magt til, sætte i stand til*.

"Empowerment er processen fra livsomstændigheder præget af individualisering og (relativ) afmagt til en større grad af kontrol over og mulighed for at påvirke livsomstændighederne...."
(Andersen 2015)

Empowerment handler om at sætte magten tilbage til borgeren selv, og sætte borgeren i stand til at forvalte eget liv og magt over egen livssituation. Begrebet magt er i denne kontekst ikke et spørgsmål om at udøve magt over andre, men *"den kapacitet, det enkelte menneske har, til at påvirke de kræfter, der har indflydelse på ens livsrum"* (Andersen, Brok & Mathiasen 2000).

John Andersen (2015) skriver om empowerment, og bruger SAND, de hjemløses organisation, som eksempel på en organisation der arbejder for de hjemløses rettigheder, og udgiver bladet "Hus Forbi", som de hjemløse kan sælge på gaden, og samtidig være informanter om de hjemløses situation. Dette ud fra en teori om at give noget handlekraft til de hjemløse, og give dem en mulighed for at påvirke egen situation.

Andersen (2015) belyser baggrunden for empowerment begrebet og dets baggrund i kritisk teori og aktionsforskningsprincippet, hvor kritisk teori skal være styret af en erkendelsesinteresse: *samfundsmæssige forhold undersøges for at få viden om, hvordan og hvorfor strukturelle forhold og sociale praksisser er uretfærdige, udemokratiske eller inhumane*".

Empowerment har fundet ind i mange danske kommuners handleplaner for deres udsatte borgere, og er en teori med mange facetter og fortolkningsmuligheder.

Skal man sammenfatte, er det en bevidstgørelse af at arbejde med borgeren i en understøttende funktion hvor kontrollen over eget liv sættes tilbage til borgeren selv, og det pædagogiske arbejde har som mål, at give borgeren magt over egen livssituation.

Analyse

"det sæt af spørgsmål, som man stiller til en konkret tekst for at løse en konkret problemstilling og give nogle begrundede svar, der kan overbevise andre om, at man har ret i sin fortolkning" (Jensen 2011, s 22)

Dette står indledningsvist i *Bachelorprojekter inden for det pædagogiske område* (Glasdam, Hansen & Pjengaard 2016) i kapitel 5, under *Hvad er tekstanalyse?*

Meget rammende, for det er jo det der i virkeligheden er ens afsæt når man begynder en opgave, og danner en problemformulering, som man mener at have en klar forventning om vil falde ud med et forforstået resultat.

Så når jeg antager en hypotese om at a) Gruppen af unge hjemløse er steget, og gruppen af unge hjemløse fra middelklasse hjem er steget, b) Viden om gruppen af unge hjemløse vil understøtte pædagogen i sit arbejde, så søger jeg viden der kan understøtte dette.

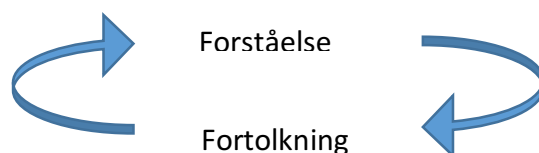
For at dække undersøgelsen af min hypotese, valgte jeg at arbejde med triangulering.

Jeg indhentede viden fra 3 forskellige ben; indsamling af egen empiri via kvalitative interview og observationer, forskningsresultater fra SFI *Familiebaggrund og social marginalisering i Danmark* 2015, samt sociologiske teoretikere med afsæt i socioøkonomiske og kulturelle forståelser.

Jeg valgte at bruge hermeneutikken som et aktivt fortolkningsværktøj, der med den hermeneutiske cirkel satte en proces i gang, og satte fortolkningsprocessen i et struktureret perspektiv.

Den hermeneutiske cirkel bevægelse; når man bevæger sig mellem forståelse af en tekst, og fortolkning af det skrevne (Pahuus 2006, s. 145), hvor man bevæger sig frem og tilbage mellem disse to kognitive processer i læsning af en tekst, hvor man først læser teksten og derefter kognitivt fortolker det skrevne, ofte ud fra et konkret spørgsmål.

Pahuus beskriver hvordan vi forstår ordene og betydningen, og når vi forstår det skrevne, begynder vi en fortolkningsproces, hvor man perspektiverer hvad forfatterne mener med det skrevne, og det spørgsmål man oprindeligt har stillet til teksten. Man tolker og afsøger teksten for det spørgsmål man stillede da man valgte at læse netop denne tekst.

Analysedelen

Det første jeg gjorde i min søgning efter empiri omkring ændring i samfundsdiskurs og familiestrukturer, var at søge viden fra mennesker der har arbejdet længe i det sociale system, og dermed havde et bredt perspektiv på ændringer i tiden.

Jeg var så heldig at få et interview med Hanne Reintoft, socialrådgiver, forfatter og tidligere medlem af folketinget. Hanne Reintoft startede som socialrådgiver i 1972.

Hanne Reintoft (herefter kaldet HR) havde en meget klar opfattelse af at der med tiden er sket en individualisering af samfundet, og mennesker, både i, og uden for systemet.

I hendes tid som socialrådgiver var det en fælles *følelse af at være med i noget, opbygning af noget...* (Reintoft 20:10), og et fælles ønske om at gøre en forskel, det der var det kollektive mål og grunden til at man blev socialrådgiver.

Dette mener hun er ændret markant, og at kommunerne i dag har mistet det holistiske syn, og medarbejderne fastholder en kurs hvor de kun beskæftiger sig med eget arbejdsområde, og ikke reagerer på tegn fra borgeren om mistrivsel, hvis ikke det hører under deres område.

HR kommer med et eksempel hvor det ikke bliver opdaget at en enlig mor har et misbrugsproblem, og at dette går ud over hendes lille barn, fordi man i jobcenteret, hvor moren har sin gang, ikke underretter deres kolleger i den respektive afdeling, fordi det ikke hører under dem (Reintoft 10:31).

"Det er ikke fordi de brænder ud, det er fordi de ikke brænder overhovedet" (Reintoft 2017).

Dette kunne jeg så sammenholde med de forskellige interviews jeg fik afviklet med ledelse og personale på herberger og en enkelt dagskole, og det samstemmende billede gentog sig fra flere, men lige så ofte var det en oplevelse af et tungt system som er svært at finde rundt i.

Svaret på spørgsmålet om hvorvidt *de oplever at samfunds og familiediskursen har ændret sig til at vi i dag er mere selvfokuseret?* er hos flere af de adspurgte at de ser en klar ændring, men at den har været sådan i en del år. Familier med begge forældre der arbejder, og ønsker at skabe karriere, dyrke fitness, selvrealisering og iscenesættelse på div medier, er en ny diskurs i samfundet, der stiller store krav til overskud og efterlader familier med manglende timer i døgnnet. Dette er et sammenfattet referat af det adspurgte personale (Grønne KFUM 1:20 & 4:33, Nordahl Nøjsomhedsvej, Sørensen WeShelter, Aastrup Karlslunde Dagskole, 2017).

Så det generelle billede er at vi har ændret os som familie og samfund, og at den tidligere gængse kernefamilie med fokus indad på familie og børn, nu er mere rettet udad, og individfokuseret, hvor alle skal nå sig selv og egne behov.

I denne nye familiestruktur kommer nogle af de mere sårbare børn til kort, og når deres sårbarhed bliver synlig i ungdomsårene, er familien ikke i stand til at imødekomme de unges særlige behov, og det ender ofte i brud med familien. (SFI, *Når sårbarheden bryder ud*, Ulla Haahr, 2016)

Personalet på WeShelter (Sørensen d. 25/5-17) og KFUMs Kollegium (Grønne 18/4-17), ser mange unge fra familier i Nordsjælland, hvor de unge ikke har passet ind i profilen på succes og uddannelseskrav, hos deres familie. De unge mister kontakten til familien, og i en periode sover de på sofaen hos venner indtil netværket er slidt op og de ender på gaden.

Et interview med Trine Aastrup, administrativ leder, Karlslunde Dagskole hvis målgruppe er børn og unge der er diagnosticeret med eks ADHD, Asperger, Autisme og lign. gav nogle svar der understøttede ovenstående udtalelser fra herbergs i København.

De oplever et stigende antal indskrevne børn fra familier der ikke magter opgaven med børn med særlige behov, og hvor de ikke har tiden til at efterkomme opfordringer fra skolen, om at børnene eksempelvis har brug for struktur i deres hverdag (Aastrup 2017).

Langt flere familier sender i dag deres børn på døgninstitutioner, og kommunerne betaler gerne op til kr. 100.000 om måneden, for en institutionsplads, fordi forældrene ikke magter opgaven selv (Aastrup, 19/4-17).

På spørgsmål om *der er en fællesnævner i årsagen til hjemløshed blandt de unge?* Svares der samstemmende at der ikke er en fællesnævner i årsag, men at mange har en fælles sårbarhed. *"De unge har et meget svagt "jeg", og ved ikke hvem de er, har ingen selvindsigt"* (Nordahl 2017), denne sårbarhed gør dem udsatte i forhold til misbrug, psykiske vanskeligheder, angst og depression (Grønne, Nordahl 2017).

Mange af de unge på de Københavnske herberger lider af angst. (Grønne, Nordahl, Sørensen 2017).

Der er ingen geografisk fællesnævner i gruppen af unge hjemløse. De kommer fra hele landet og en stor del har taget toget fra Jylland for at komme væk fra problemer hjemme, og bliver herefter en del af gademiljøet (Sørensen 2017). Derudover er der også en større gruppe unge af anden etnisk herkomst der enten er vokset op i Danmark, og falder igennem uddannelsessystemet fordi de ikke formår at følge med i undervisningen, eller unge der er kommet hertil som flygtninge eller børn af flygtninge (Grønne, Sørensen 2017).

Sammenfattende har størstedelen af det adspurgte personale svaret bekræftende på at de ser en ændring i den generelle samfundsdiskurs, at familien er blevet mere individfokuseret, og at dette skaber situationer hvor unge falder igennem med en sårbarhed der ofte ender i konflikter med familien (Reintoft, Grønne, Sørensen, Nordahl & Aastrup 2017). For drenges vedkommende ofte

med angst diagnoser, og/eller misbrug, og for pigernes vedkommende ofte diagnoser som borderline (Grønne, Sørensen, Nordahl & Aastrup 2017).

I en rapport som SFI færdiggjorde i 2015 *Familiebaggrund og Socialmarginalisering i Danmark* undersøger de forskellige former for social marginalisering og forældrenes socioøkonomiske forhold og psykosociale problemer, og hvordan disse udgør risikofaktorer for deres børn (SFI 2015 s, 7). Tallene er trukket fra 2011.

For at besvare min problemformulering, og trække den viden ud som jeg mener har betydning for den pædagogiske praksis, og udvikling af de pædagogiske arbejdsmetoder, har jeg haft fokus på de sammenfattede undersøgelsesresultater som omhandler familiebaggrund og social marginalisering blandt ungegruppen.

SFI har i deres undersøgelse, taget udgangspunkt i 4 risikoindikatorer som er deres udgangspunkt for at belyse den sociale marginalisering: Psykisk sygdom, misbrug, hjemløshed og fængselsophold.

Ud fra disse 4 indikatorer har de undersøgt hvor mange unge der befinder sig i en eller flere af disse indikatorer, og om hvor vidt deres forældre er registreret i en eller flere af disse indikatorer. Resultatet viser at mellem de 18-24 årige unge mænd, hvis forældre selv på et tidspunkt er registreret på mindst en af risikoindikatorerne, tilhører 6,9 pct. de marginaliserede grupper, mens det kun er 2,4 pct. af de 18-24 årige mænd, hvis forældre ikke selv på et tidspunkt er registreret på mindst en af risikoindikatorerne.

Hvis man i stedet tager udgangspunkt i de 18-24 årige, der befinder sig i de marginaliserede grupper, er det knap halvdelen, der har forældre, der er registreret med enten psykisk sygdom, misbrug, hjemløshed, eller fængselsophold. Modsat er det således lidt over halvdelen af de marginaliserede unge, hvis forældre ikke er registreret på nogle af disse risikoindikatorer (SFI 2015, s. 13-14).

Det vil sige at vi har en unge gruppe i dag der er fra en social baggrund der ikke tidligere har været i kontakt med systemet, og hvor forældrene ikke er registreret på nogle af de risikoindikatorer som SFI har målt på. Vi har dog også en gruppe af unge der kommer fra familier med en eller anden form for social belastning, og det er denne blandede gruppe af unge fra forskellig baggrund, udsatte sårbare unge der lige nu befinder sig på Københavnske herberger og væresteder, der mangler bolig, og hjælp.

Sammenligner jeg egen empiri, interviews og samtaler med fagprofessionelle, med tal fra SFI om de unges sociale baggrund, og indikatorer for social marginalisering, tegner der sig et billede af en større end forventet gruppe, af unge fra familier der skulle være normalt fungerende, og uden social belastning.

Dette sammenholdt med artikler blandt andet fra SFI *Når Sårbarheden Bryder Ud*, og offentlig debat omkring curlingforældre, og sårbare unge, og en undersøgelse fra Psykiatrifonden der viser at halvdelen af kvinder mellem 18-34 år kæmper med psykiske problemer, og hver fjerde kvinde mellem 26-34 år kæmper med psykiske diagnoser (information.dk, 28/5-17).

Gruppen af unge fra familier med mellem eller videregående uddannelse har en højere hyppighed af psykiske sygdomme, end gruppen af unge fra familier med kort eller ingen uddannelse (SFI 2015, kap. 7). Dette kunne godt indikere at gruppen af unge fra middelklassefamilier, der er sårbare og ramt af psykiske problemer og hjemløshed, er bukket under for et pres de ikke har kunnet håndtere, og som familien ikke har formået at tackle i hjemmet.

De unge er presset på flere arenaer. Den *offentlige arena* hvor den unge måler sig i offentligheden forventninger og krav, og hvor de sociale medier og platforme, danner nogle forventningskrav om udseende, succes og forbindelser, som de unge føler de skal leve op til.

Den *private arena* som er familiens indbyrdes relationer og sociale strukturer, hvor de unge præges af de traditioner, fællesskab, og belastninger der skal skabe deres fundament og tryghed, eller mangel på samme.

Den *personlige arena* som er den unges oplevelse af sig selv, og hvor den *jeg* form skal støbes som skal give den unge enten robusthed eller sårbarhed, til livet.

De tre arenaer giver et godt indblik i måden vi mennesker påvirkes af forskellige parametre i vores liv, og i tilfældet med unge fra både social belastet, og fra ressourcestærke familier, giver det en indgang til arbejdet, pædagogisk og psykologisk med de unge.

Med afsæt i et ønske om viden om de unges arenaer, og påvirkninger i det hele taget, og dermed en viden vi kan bruge til at udvikle den pædagogiske praksis, bruger jeg Bourdieus *kapitaler* for at belyse de familie og samfundsmæssige faktorer der påvirker de unge.

I sær den *symbolske kapital* mener jeg at påvirke både de unge, men også deres familier, og er i dag mere aktuel end nogensinde, med alle de sociale platforme man skal præstere på, og vise sin sociale status. Selviscenesættelse er et begreb de unge er nødt til at forholde sig til fordi de skal leve op til et succes ideal og en performance kultur, via de forskellige medie platforme hvor de selv skal iscenesætte sig, men hvor også deres forældre har et behov for at iscenesætte deres børns succes. Dette er vigtigt at vi som fagprofessionelle forholder os til. Med et konstant behov for at være online, er de unge udsat for en konstant påvirkning af en offentlig arena hvor de andre unge på deres alder, er smukke, tynde, ser stærke og succesfulde ud. Den symbolske kapital har så stor magt på den offentlige arena at unge youtubestjerner tjener mange penge ved at promovere produkter for virksomheder der ønsker at nå ud til den unge målgruppe. Jeg er i familie med en af Danmarks største youtubestjerner, og hun lever udelukkende af indkomst fra promovering af produkter fra virksomheder.

De unges *sociale kapitaler*, som er "*de rigtige forbindelser*" (Gytz Olesen, 2015), læner sig meget op af den ovennævnte postulat, hvor de unge måles på hvilke sociale grupper de tilhører og om hvorvidt de kender "*de rigtige*" mennesker. Samme analyse af magt, "*en dominerende gruppe eller klasse i samfundet der påfører andre grupper, klasser eller individer i det sociale rum bestemte meninger og betydninger*" (Esmark 1993), kan også bruges i forhold til de unges familie, som er en del af den *sociale kapital* som de unge vægtes på, og er med til at danne. Mange forældre iscenesætter deres børn på diverse platforme, og vægter egen succes og popularitet i deres børns succes, og dermed også når barnet falder uden for de gængse normer, og oplever sårbarhed og psykiske udfordringer.

I artiklen *Når Sårbarheden Bryder Ud* (SFI 2016) belyser de netop de meget sårbare år for de unge, som er den svære tid fra tidlig teenager år, til overgangen til det tidlige voksenliv. Det er en periode hvor de skal finde sig selv, og hvor den robusthed de skal have formet i deres barndomsår, skal bære dem, eller tabe dem.

Det er også en periode hvor familiens sammenhold og styrke bliver sat på prøve, og når den unge viser sin sårbarhed, *ender det desværre ofte i frustrationer og konflikter* (Nordahl & Sørensen 2017), og familien giver op og den unge bliver sofa surfer hos venner, og til sidst uden bolig eller opholdssted, og dermed hjemløs.

Sammenfatning

Interview med fagprofessionelle gav et forholdsvis enslydende billede af at de unge der opholder sig på de Københavnske herberger og væresteder, i høj grad lider af angst og misbrug, og har forladt deres hjem på grund af uoverensstemmelser med familien. De har en fælles sårbarhed, for manges vedkommende, og kommer fra forskellig baggrund, og geografisk placering.

At der er sket en ændring i familie og samfundsdiskurs er også samstemmende hos de fagprofessionelle. De problematiserer de arbejder med på de adspurgte herberger, reflekterer en sårbarhed, psykiske problemer og misbrug, og et behov for tryghed og anerkendelse hos de unge, og støtte til at finde deres individuelle ressourcer.

Dette understøtter de forskellige forsknings og undersøgelses resultater, som påviser en stigende andel af unge med psykiske sygdomme, misbrug og hjemløshed, der kommer fra familier med ingen registrerede indikatorer for disse ting. Det viser dog også at når de unge kommer fra hjem med registreret social belastning, i form af ovennævnte indikatorer, er risikoen for at de selv får problemer med en af de 4 indikatorer, meget høj.

Hos de adspurgte herberger er der en fælles mening om at de unge kan hjælpes på vej med hurtige og effektive indsatser, og med anerkendelse og tryghed kan man flytte dem hurtigt videre i et positivt udviklingsforløb.

Med målgruppen af unge sårbare, i et forsøg på at analysere deres baggrund og de arenaer de udvikler deres habitus (Bourdieu) i, har jeg kigget på de forskellige *Kapitaler* der kan bruges til at analysere de magt former og social status, som påvirker de unge. Den *Symboliske, Kulturelle og Sociale Kapital* er alle analyse former til at forsøge at dechifrere gåden om hvordan vi påvirkes af både ydre, og personlige arenaer, og en vigtig viden i det pædagogiske arbejde med sårbare unge.

Diskussion

I dette afsnit vil jeg diskutere de anvendte teorier og deres brugbarhed i forhold til min undersøgelse, og holde det op i mod de anvendte metoder, og egen empiri.

I min problemformulering, spørger jeg hvordan viden om samfundsmæssige, kulturelle og sociale parametre, kan understøtte pædagogens arbejde, og jeg vil diskutere og trække viden sammen fra metode, empiri og teori.

Pierre Bourdieus teorier om *kapitaler* og *habitus*, kan diskuteres i forhold til en perspektivering, og undersøgelse af de unges baggrund, og en forståelse af hvilke parametre der øver indflydelse på deres liv. Jeg mener det kan give pædagogen nogle muligheder for at navigere, og arbejde med pædagogiske redskaber i forhold til de unge. Ved at jeg besidder en viden om de unges baggrund, kan jeg som pædagog arbejde ud fra en forståelse og anerkendelse af den unges situation.

"D er en ung mand på 30 år, har været hjemløs i København i 4 år, er nu fraflyttet Hørhuset og i egen bolig, som han har svært ved at være i, alene.

D er adopteret fra Somalia af en Nordsjællandsk familie, og kom til Danmark som 10 årig. D er diagnosticeret med Bipolar Lidelse og hans adoptivmor har ikke formået at hjælpe ham, hvorfor han er endt på gaden efter at have slidt sit netværk op, som sofa surfer.

D fortæller mig ofte (fra min tid som frivillig på Hørhuset) at han føler sig meget alene, og har svært ved at finde ro både i sit hoved og sin krop."

D kommer fra en tilsyneladende ressourcestærk familie, som på intet tidspunkt har været i kontakt med systemet, men som ikke har kunnet klare opgaven med et barn/ung med særlige behov.

D er selvfølgelig ikke vokset op med en helt normal baggrund i form af hans historik som adopteret fra et fremmed land, og eventuelle traumer fra dette. Men hans historie er ikke

exceptionel, og det fælles gennemgående tema hos mange familier er at de ikke magter opgaven, med børn og unge med særlige behov (Aastrup 2017).

Min viden om D, hans baggrund, hans kulturelle og sociale kapital, gav mig en mulighed for at arbejde med ham i et pædagogisk fagligt felt, hvor støtte og i høj grad omsorg og anerkendelse for ham og hans specifikke situation, gav et succesfuldt samarbejde mellem ham og jeg.

Teorien kan ikke stå alene, og med min indsamling af empiri, fik jeg et billede af hvordan situationen ser ud på de forskellige herberger og væresteder, og hvordan personalet arbejder med de specifikke problemstillinger de unge kommer med.

At arbejde triangulært med min empiri, teori og forskning har givet en viden om de unge, deres baggrund, og socialmarginalisering,

At interviewe personale og fagprofessionelle har været informativt, og giver et indblik i hverdagen og deres arbejdsforhold, og de unge, på de Københavnske herberger og væresteder. Det problematiske i denne viden er at dette er personalets oplevelse af de unges verden, og deres problematikker, og at de med deres faglige tilgang og professionelle rolle, muligvis oplever virkeligheden anderledes end de unge.

De unge jeg har talt med på RG60 har et meget stort ønske om at komme væk *"jeg deler værelse med en anden, og man bliver tilbudt stoffer hele tiden"* (T, 29 år), hvilket indikerer at stedets åbenheds politik med misbrug ikke fungerer. Det er på RG60 tilladt at være misbruger dog ikke inde i huset. Det har som sagt ikke været muligt at tale med ret mange.

Men mine samtaler med unge i Hørhuset på Amager (efteråret 16), understøtter dette, hvor en række unge mænd udtrykte samme frustration, fordi mange af dem er i behandling for deres misbrug, og det er svært hele tiden at blive tilbudt stoffer.

Den situation som er fælles på alle herberger, er at de unge samles på et sted, og at dette repræsenterer både fordele og udfordringer for de unge. Fordelen ved at være sammen med andre der står i samme situation, så de får en oplevelse af samhørighed og at de ikke er de eneste, og udfordringen i at være i et miljø hvor der kan florere stoffer og kriminalitet.

Muligheden her kunne være et pædagogisk arbejde i at få skabt en fællesskabsfølelse, og et fælles ansvar for hinanden der forpligter og udvikler dem, til at mestre eget liv, men også at tage ansvar for andre, og for et sundt fællesskab.

"Af alle typer og former for indirekte og skjulte påvirkninger, der måtte eksistere, er den mest omfattende og effektive i mine øjne simpelthen, at verden i et givet øjeblik, er indrettet som den er" (Pierre Bourdieu 1988)

De unge er under konstant påvirkning af hvordan verden ser ud på et givent tidspunkt, deres tidspunkt, den samfundsdiskurs der er aktuel på det givne tidspunkt, og de krav og forventninger der bliver stillet til dem.

Ved at forstå de unges opvækst betingelser, og påvirkninger, skaber vi viden til brug i den pædagogiske praksis.

At vi har en situation hvor mange unge kommer fra baggrunde med forældre der normalt ikke er i kontakt med systemet, og ikke har en historik i det sociale system, mener jeg er vigtig viden i det pædagogiske felt, og i arbejdet med målgruppen. Det sætter nogle nye udfordringer i en etableret pædagogisk praksis, hvor målgruppen, unge hjemløse, tidligere oftest var fra en social belastet baggrund.

Men om hvorvidt gruppen af unge hjemløse kommer fra socialt belastet baggrund, eller middelklassehjem, bør vi i det pædagogiske felt udvikle vores viden om de unge, og udvikle den pædagogiske praksis, så vi er klædt på til at møde de unge med den bedste støtte.

Jeg har selv fungeret som mentor for en ung mand, der kommer fra en middelklassefamilie og boede med sin mor, der var ansat i en bank. Moderen var meget optaget af egne interesser og formåede ikke at relatere sig til den unge mand, hvilket resulterede i et misbrug, og da dette var behandlet, et stort behov for nærvær og anerkendelse. Jeg arbejdede med ham i et lyttende og omsorgsfuldt regi, og med nogle helt klare rammer der blev af en opdragende karakter, men som gav ham et nærvær, og en tryghed der gav ham mulighed for udvikling.

Fra en anden baggrund, arbejdede jeg med en ung pige i min 2 praktikperiode, som kom fra en meget tung socialbelastet baggrund, og vokset op med en mor der prostituerede sig i familiens hjem, og pigen flere gange blev misbrugt af moderens mandlige kunder.

Jeg havde som pædagogstuderende adgang til hendes journal, og i den stod der påtegnet at hendes IQ var målt til 70, og hun derfor var anset som retarderet.

Set i lyset af empowerment tilgang som jeg arbejde med, var det interessant og belyse *identitets-empowerment* og *social empowerment* (Andersen 2015). Som handler om at ændre en "indadvendt, individuel taber- eller afmagtsidentitet, til en udadvendt og aktivt mobiliserende kollektiv vinder- eller modstandsidentitet. Disse empowerment begreber er baseret på en fælles ændring af en social gruppe, men jeg mener også at det kan indgå i arbejdet med den enkelte, i et bevidst arbejde med at ændre identitet og stigmatisering. Derudover kan den bruges til at perspektivere måden der bruges måling af IQ og diagnosticering på, i vores arbejde med børn og unge. Hvad skal vi bruge det til at nogen har målt hendes IQ?

Via samtaler og et arbejde i at opnå tillid, fik jeg gang i en proces som helt fundamentalt var opbyggende af pigens selvværd og selvfølelse. En helt konkret madplan for at danne fysiske ressourcer, og helt konkrete øvelser for hende, i tale til sig selv og opbygge selvværd.

Pigens fremtoning var umiddelbart robust og stærk, men indeni var hun meget sårbar.

De unge der kommer fra social belastet baggrunde kan virke mere robuste og stærke når man møder dem, fordi de har været nødt til at bygge et panser for at beskytte sig selv, men er sårbare i en anden form.

De unge der kommer fra almindelig middelkassehjem er ikke robuste, og har ikke fået et panser på, og har derfor ofte diagnoser som angst (Grønne, Sørensen & Nordahl 2017), psykiske sygdomme og/eller misbrug.

Ved samtaler med de unge, og interviews med personale på de Københavnske herberger, er der en gennemgående oplevelse af ensomhed blandt de unge, og for dem en situation hvor de har måtte kæmpe alene med nogle tunge udfordringer. Udfordringer de er for unge til at tackle alene. Dette er gældende for alle, uafhængig af baggrund.

Forslag til pædagogisk praksis

Efter indsamling af egen empiri og gennemgang af SFI's undersøgelse og kortlægning af antallet af unge hjemløse, et tal der er stigende, mener jeg der må tænkes i nye baner i forhold til den pædagogiske praksis.

Der er pt ikke noget politisk tiltag på vej, der giver yderligere økonomisk støtte til arbejdet med hjemløse problematikken, så hvis der skal ske noget effektivt og hurtigt, skal vi kigge på private fonde og velgørenhedsmodeller der er kendt fra andre lande.

Min egen helt konkrete plan, efter endt uddannelse, er at åbne et socialt opholdssted hvor de unge der er udsatte, og boligløse, kan bo og deltage i et produktionsfællesskab.

Huset skal indrettes med værelser til hver enkelt, fordi det er vigtigt at kunne trække sig tilbage og være alene, og der skal være plads til mange.

Huset skal være et sted hvor der nogle faste pædagogiske rammer for arbejdet med de unge, og skal være med empowerment som målet.

Vi skal arbejde med nogle familiemæssige rammer der sætter nogle krav op som de unge kan håndtere, og som vi støtter dem i at håndtere. Eksempelvis er der faste spisetider, faste sengetider, en aftalt omgangstone som alle skal efterleve, og et krav om deltagelse i fællesskabet og det fælles ansvar. Nogle helt basale omsorgsrammer hvor de unge får tryghed og nærvær, og støtte til at finde deres egne helt unikke ressourcer.

Huset skal producere forskellige former for produkter der kan sælges til virksomheder, og de unge deltager i hele produktionen fra salg, marketing, distribution og logistik, til selve produktionen.

Dette skal være håndlavede varer af særlig karakter og forskellige typer, og de unge skal være med til at bestemme produkter og produktionsforløb.

Dette skal være med til at give de unge en oplevelse af nytte, ansvar, læring og struktur, og give dem en god start på deres kommende voksenliv.

Empowerment skal bruges som et bevidst værktøj i det pædagogiske arbejde med de unge, og selvom empowerment processen er meget individuel, skal der sættes nogle fælles pædagogiske rammer op for arbejdet med de unge.

Den pædagogiske personalegruppe skal være en blanding af uddannede pædagoger og håndværksmæssige uddannelser, så input og viden kan bidrage til en dynamisk pædagogisk praksis. Derudover vil vi forsøge at inddrage frivillige, og få folk fra hele Sjælland til at deltage i det velgørende arbejde med de unge.

Huset skal ligge syd for København for at få de unge væk fra gademiljøet.

Livshistorie:

Alli er 27 år, søn af et Brasiliansk forældre par og er født i Danmark. Forældrene rejser tilbage til Brasilien sammen med Ali og hans bror da brødrene er teenagere, men forældrene klarer sig ikke godt i Brasilien og begynder at tage stoffer. De rejser alle til England i et forsøg på at klare sig der, og igennem nogle år rejser de til forskellige lande, uden at noget bliver permanent.

Ali og hans bror rejser for ca. 2 år siden tilbage til Danmark og har boet på gaden siden.

Han fortæller at han har måttet lave mange ubehagelige ting for at klare sig, og måttet sælge stoffer og lign for at skaffe penge til overlevelse, og det tit har været meget utrygt.

Han er nu opsat på at finde en bolig og starte på uddannelse som maskinarbejder, og glæder sig til at skabe ting der kan bruges til noget. Han ernærer sig ved at være flytteemand.

Konklusion

"Every day I had to defeat the night....

I learned a lot about my self, I'm more resourcefull than I ever knew, and I'm far more resilient than I ever dreamed..." (David Raether TED talk 2015)

Citat fra David Raether, amerikaner, hjemløs en række år efter han mistede arbejde, og blev skilt.

Uanset hvilken baggrund de unge kommer fra er fællesnævneren at de hver dag kæmper for overlevelse i Københavns gader. For det er en kamp for overlevelse, og en kamp nogle af dem taber. I 2015 begik 12 unge selvmord i alderen 15-29 i Region Hovedstaden (statistikbanken.dk/fod507). Det har ikke været muligt at få tal på dødsulykker hvor dette var forårsaget af stoffer eller alkohol.

Flere af de unge jeg har mødt på værestedet Hellebroen, og T på 29 år som jeg mødte på RG60, har udtalt at det har påvirket dem meget, at se deres jævnaldrende dø hen over vinteren af enten stoffer, eller kulde (dette udtalt af en ung og ikke bekræftet statistisk).

Konkluderende har jeg indsamlet viden, empiri og analyseret sociologisk teori for at skabe et videns fundament til besvarelse af min problemformulering.

Jeg vil arbejde med empowerment, som et pædagogisk værktøj der kan bruges til at støtte de unge i deres kamp for overlevelse på gaden, og hjælp til at finde deres individuelle styrker og evner. Det er ud fra en hypotese om at empowerment er en arbejdsproces der vil have succes i arbejdet med de unge hjemløse, for at de kan finde frem til egne ressourcer, og dermed sætte gang i en livsmestringsproces.

Empowerment er processen hvor der arbejdes hen i mod at borgeren tager kontrol over eget liv, støttes i udviklingen af egne evner og resiliens, motiveres til at tage ansvar og magt over egen livssituation.

Det er en pædagogisk meget individuel arbejdsproces, der tager afsæt i den enkeltes situation og livsomstændigheder, men som fastholder nogle krav til den enkelte.

For nogle af de unge vil der være behov for at sætte nogle rammer for almindelig opførsel og hjælp til hvordan man begår sig, da deres baggrund har manglet forældre deltagelse, og ansvar for barnets basale omsorgs og opdragelses funktioner.

For andre vil der være behov for støtte til at fastholde misbrugsbehandling, og samarbejde i forhold til at få et liv på plads efter en periode på gaden, og for andre en støtte i at finde ud af det danske system. Gruppen af unge med anden etnisk herkomst der er hjemløse, er stor i København og udgør en stor del af beboerne på de københavnske herberger.

Med andre ord mener jeg at med min viden om de samfundsmæssige, kulturelle og sociale parametre der påvirker de unge, at have en god forudsætning for at arbejde pædagogisk, med magt over egen livssituation, hos unge hjemløse.

Perspektivering

Skal man sætte problemstillingen om de unge hjemløse i et nyt perspektiv, mener jeg det bør være at indsatsen skal være tidligere, og ikke når de unge først står på gaden.

Med de nye undersøgelser af de unges sårbarhed (SFI 2015) fremgår det, at det er i ungdomsårene at sårbarheden kommer til udtryk, og de helt unge begynder at få psykiske problemer, og diagnoser.

Jeg har behandlet emnet ud fra en pædagogisk praksis, der skal yde støtte og hjælp til de unge der i dag, er i en situation hvor de er boligløse og udsatte. Et nyt perspektiv ville være at sætte ind i 6-7 klasse i folkeskolen, og der lave et præventivt pædagogisk arbejde.

På dette alderstrin er det vigtigt at sætte ind med opsøgende arbejde, og iværksætte støtteordninger til familier med unge der viser tegn på sårbarhed, angst eller andre psykiske problemer.

Med pædagoger tilknyttet skolen og klasserne, ville der være mulighed for at observere de unge, og skabe relationer til dem, ved at deltage i fælles aktiviteter, og fælles lektioner, og pædagogen kunne skabe tillid og fortrolighed med de unge, og yde støtte til dem.

Man ville her kunne danne en støtteforanstaltning for både den unge, og familien.

For at sætte min problemformulering på hovedet, vil jeg sætte et perspektiv op hvor jeg som pædagog intet ved om de unge, deres baggrund og hvilke *sociale kapitaler* de kommer fra.

Min tilgang ville højst sandsynligt være, at jeg allerede på forhånd har dannet mig et billede af, at de unge jeg skal arbejde med kommer fra tungt socialt belastet miljøer, og har haft misbrug, vold og omsorgssvigt inde på livet altid. Dette vil have indflydelse på min tilgang til de unge, og kunne nemt stigmatisere dem i bestemte roller, og muligvis reflekteres i min kommunikation med dem. Det ville begrænse min søgning af viden omkring de unge, og begrænse sig til bestemte områder. Dette er ikke fiktivt, det var min viden og tilgang da jeg startede som frivillig i Hørhuset sidste år.

Litteraturliste

Aagerup, L. (2015). *Pædagogens Undersøgelsesmetoder*. Hans Reitzels.
Collin, F & Køppe, S. (2006). *Humanistisk Videnskabsteori*. DR Multimedie.
Dencik, L, Schultz Jørgensen, P & Sommer, D. (2008). *Familie og Børn i en Opbrudstid*. Gyldendal.
Esmark, K (1983). *En Teori om Symbolsk Vold*. Hexis.
Gergen, K & Gergen, M. (2005). *Social Konstruktion, ind i samtalen*. Dansk Psykologisk Forlag.
Gytz Olesen, S. (2015). *Pierre Bourdieu. Systime*.
Andersen, J. (2015). *Empowerment, kritisk teori og aktionsforskning*. I Kjærgaard, H. (red.). *Social- og Specialpædagogik*. (s. 69-85). Akademisk Forlag.
Benjaminsen, L, Bastholm Andrade, S, Andersen, D, Holm Enemark, M & Fels Birkelund, J. (2015). *Familiebaggrund og Social Marginalisering i Danmark*. Det Nationale Forskningscenter for velfærd.

Webadresser.

17. Maj 2017 på: <https://www.sfi.dk/temaer/hjemloeshed/>

1. Juni 2017 på: <http://www.statistikbanken.dk/fod507>

23. Maj 2017 www.information.dk

Interviewede.

Anders Sørensen, Leder – Værestederne og opsøgende arbejde WeShelter
Karsten Grønne, Leder KFUM Kollegium.
Michael Bruus, Pædagog KFUM Kollegium
Lars Kleischmann, Pædagog KFUM Kollegium
Otto Nordahl, Leder Nøjsomhedsvej Herberg

Hanne Reintoft, Socialrådgiver, forfatter
Trine Aastrup, Administrativ leder, Karlslunde Dagskole

Bilag 1.

Interviews

Hanne Reintoft, vedlagt som lydfil.

Karsten Grønne, vedlagt som lydfil.

Lars Kleischmann, vedlagt som lydfil.

Michael Bruus, vedlagt som lydfil.

Interview med Trine Aastrup.

Ser I en ændring i den familiebaggrund jeres elever kommer fra?

Ja der er en sket en stor ændring over de sidste 5-6 år. De elever vi før havde på dagskolen, var børn af socialt udsatte familier, med forskellige typer af misbrug, sociale problemer, psykiske diagnoser, eller økonomisk dårligt stillede familier, eller enlige forsørgere.

Billedet er i dag, at de børn nu forbliver i folkeskolen og de børn der sendes i vores special tilbud er børn af mere ressource stærke familier.

De børn vi har på skolen er børn med tunge problemstillinger, og langt de fleste med diagnoser som ADHD, infantil autisme, Autisme og Azperger.

Deres familier har svært ved at rumme de udfordringer det giver med et barn med svære problemstillinger og har svært ved at skabe rammer i hverdagen, for de behov barnet måtte have med de psykiske problemer de kæmper med.

Forældrene har svært ved at ændre på egen struktur og behov i hverdagen for at tilpasse til barnets særlige behov, og ser det som en forstyrrelse af familielivet og de ting der gerne selv vil nå - Job, motion, venner, Facebook og lign.

Et stigende antal forældre, med børn med disse diagnoser, sender deres barn på en døgn institution fordi de ikke selv formår at skabe den struktur og de rammer der skal til for at imødekomme de særlige behov deres børn har.

Observeret som leder af dagskolen, men også som forældre til 3 nu halv voksne børn, er at mange forældre lægger ansvaret for deres børns adfærd, over på skole, fritidstilbud og lign. og dermed ikke tager ansvar for opdragelse og læring af social adfærd og hvordan man tackler udfordringer, og konsekvenser af egen opførsel.

Interview med Anders Sørensen

Faglig baggrund, Aalborg Universitet, arbejdet med udsatte/hjemløse i 10 år.

Ser i en fællesnævner i årsagen til hjemløshed blandt de unge? Hvad er det der har gjort dem hjemløse?

Sørensen oplever de unge mangler en robusthed, som gør dem mere sårbare end tidligere.

Kravene er for store for mange af dem, og de stikker af fra forventningerne. I kølvandet på dette går uddannelsen ofte fløjten.

De ser en del unge fra Nordsjællandske familier, som ender på gaden.

Derudover ser de også en del unge af anden etnisk baggrund, der falder igennem systemet, fordi de har for svært ved det boglige.

Disse unge har ofte en truende adfærd, som Sørensen mener er en facade for egen overlevelse, og taler man med dem alene, er de stille og rolige unge.

Antallet af piger er stigende, og en stor del af dem ser de ofte med bordeline forstyrrelser.

Er der en geografisk fællesnævner i hvor de unge kommer fra?

Nej de kommer fra hele Danmark, og nogle tager toget fra Jylland for at komme væk, og havner så på gaden i København.

Oplever I at samfunds- og familiediskursen har ændret sig til at vi i dag er mere selvfokuseret?

Ja det er en udvikling der har stået på over en længere periode, og vi ser at de unge har svært ved at leve op til alle de forventninger og krav der er fra familie, og samfund.

Hvilke problematikker kommer de unge med?

De unge er meget sårbare, og er ofte havnet i noget misbrug.

De havner ofte i det forkerte selskab, med mennesker der i forvejen er på kanten.

Men med lidt hjælp og støtte kan de hjælpes videre.

Han udtaler også at når man er "teknisk hjemløs" er det som oftest end tung psykiatrisk diagnose, der forårsager dette.

Hvordan arbejder I med det pædagogisk?

Vi arbejder med sociale handleplaner, som den unge selv skal være involveret i, og vi arbejder lyttende og aktivt motiverende.

Vi har en anerkendende tilgang til de unge og deres historie.

Vi arbejder med konsekvenser, i forhold til dialog omkring konsekvenser af forskellige handlinger og hvordan disse handlinger påvirker vores liv.

Interview med Otto Nordahl

Faglig baggrund, Pædagog, arbejdet 10 år med udsatte borgere på gadeplansarbejde, herberger og hjemløseenheden i Københavns Kommune.

Ser i en fællesnævner i årsagen til hjemløshed blandt de unge? Hvad er det der har gjort dem hjemløse?

Efter Nordahls mening er de unge under 25 ikke hjemløse. De er udsatte unge uden bolig.

At være hjemløs er en tung social diagnose.

De unge vi ser under 25 år kan hurtigt hjælpes videre. De er lettere at rykke ud af situationen, med den rette hjælp.

De unge har et meget svagt "jeg", og ved ikke hvem de er. De har svært ved at finde ind i samfundet og mangler selvindsigt.

De har brug for at blive set og opleve direkte anerkendelse.

Er der en geografisk fællesnævner i hvor de unge kommer fra?

Nej, de kommer fra hele Danmark.

Oplever I at samfunds- og familiediskursen har ændret sig til at vi i dag er mere selvfokuseret?

Ja men det har stået på over en længere periode.

Der er store krav og forventninger til de unge, og de skal præstere på mange måder, og det gør en større gruppe sårbare.

Hvordan arbejder I pædagogisk med de unge? Hvilke tiltag?

Overskriften hos os er "Agere i eget liv". Vi arbejder med praktiske forhold og støtte til at lære at navigere i systemet og med praktiske forhold i det hele taget.

Vi arbejder ikke med konsekvens pædagogik. Tager ikke konflikten i nuet, men noterer problematikken/konflikten og tager dialogen med den unge på et senere tidspunkt, når der er ro. Spørger ind til omstændighederne for problematikken.

Det der er på spil, er ikke forbud, men dialogen om regler på stedet.

Den magt man har, og udøver som pædagog, er vi bevidst om, og hvordan vi bruger den i forhold til de unge. Vi indgår i dialog med de unge.

I hvilken udstrækning bruger du dig selv i arbejdet med de unge? Privat, personligt, professionelt?

Vi er ikke private i personalegruppen.

Vi vil gerne give noget som professionel, og det personlige diskuterer vi meget blandt personalet.

Man vil gerne give noget til borgeren, når de har delt en stor historie med os, en naturlig personlig ting der ligger dybt i os alle.

Visitation afholde vidt forskelligt, fordi det personlige præg er afhængig af hvem der afholder visitationen. At tage ejerskab af situationen, er personligt.

Generelt for de unge i krise, er Nordahls holdning at mænd generelt har det svære fordi det mere "sort-hvidt" for dem, og de er mere sårbare når der sker kriser.

Kvinder bruger deres netværk, og er bedre til at holde sammen på sig selv.

Det er svært for den unge uden stærke rollemodeller.